

Llimell, llimella, V. veremell (VEREMA) Llimendar, V. limit Llimer, llimera, V. llimona Llimerol, V. llim Llimeta, V. llimona Llimetó, V. llima Llimidar, llimit, V. limit Llimó 'barra del carro', del cast. LIMÓN II (DCEC) Llimoc, llimocada, V. llim Llimona (moixó), V. llim

LLIMONA, 'fruit del llimoner', de l'àr. *läimûna* 'una llimona', *läimûn* 'fruita de llimoner', i aquest del persa *limû(n)* id.; en l'àrab andalusí estant el mot sotmès a la influència de l'àrab *lima*, d'on ve *llima* 'mena de llimona', que sembla ser de la mateixa família, es comprèn que fos pronunciat amb la mateixa vocal que aquest. □ 1.ª doc.: *llimó*, 1317; *llimona*, S. xv i 1695, Lacav.

«Sàrria d'esperdenyes, 1 dr.; *limons* e ponssirs e toronges, la carga, malla; carga de melgranes, 1 dr.» en la lleuda del Voló reformada l'any 1317 (RLR xxx, 74); «en Regne de València --- abunda axí en tanta fruita --- ametles, préssecs, pomes, peres, teronges, *limons*, *limes*, adzebrons, aranges, cireres ---», Eiximenis (*Regiment*, NCL., 25.11); «en cell jardí los fruiters / eren, de totes maneres: / dàtils, pomers, presseguers, / codonys, albercocs, cireres, / massanes, prunes e peres, / taronges, poncís, *limons*, / avellanes e le-dons / ---», Turmeda (*Div. Mall.*, NCL. x, 107).

«Novícia / --- / lo qu'en lo clos / après havia, / als no sabia: / so<1> perfumar, / e despensar / confits de monges, / poncís, taronges, / pomes, *limons*, / codonys, torrons / e lepolies», JRoig (*Spill*, 4989); el DAG. porta *limons* de JnEsteve i del *Llibre de la Pesta*. És encara la masculina la forma que registra Busa-N., 1507: «*limoner*, arbre conegut: malus citrus; *limó*, fruyt d'ell: malum citreus». No hi ha notícia de la forma femenina fins al llibre *Flos de les Medicines* del S. xv (*AlcM*) que porta «such de *limons* o de *limones*» (*AlcM*) i Lacav.: «*llimó* o *llimona*, fruyta: limonium, citreum limonium, limonium malum»; ¹ Carles Ros (1764): «*llima*: limón fruta; *llimèra*, limón árbol que produce los limones»; Sanelo: «*llima*: limón fruto; *llimó*, lo mismo», junt amb «*llimera*: árbol que hace limones; *llimoner*: limonero; *llimonet*: limoncillo» (95v2).

Avui és *llimona* la forma del Princ. en general i de les Balears: a Mall. el *Damen*. no en registra d'altra i FebrCard. les admet totes dues «*llimó* o *llimona*: limon, citron; *llimona* de St. Geront: cidra, citre» (p. 398). De fet, encara que el *Dfa*., respectant l'ús antic i d'altres regions, no ha eliminat *llimó*, l'ús d'aquest masculí en català central és un calc del castellà, que em sembla condemnable, i que ve comprovat pel fet que *llimó* només se sent aplicat al suc servit en establiments de consum, o despatxat comercialment: ² no veig cap raó que valgui per rebutjar dites com «posi-m'hi una tallada de llimona», «serveixi'm una copà de llimona», «ja estic tip de les begudes amb essència de llimona» o «amb llimona»; per més que no és punt en què escaigui intolerància. Altrament *llimó* no és sols cosa del Sud sinó també de l'extrem NE.: sento *limús*, pl., a Montesquiu d'Albera (1959); ⁶⁰

en el P. Val. també s'usa en part *llimó* (cf. *Carrer de Llimons* a la Vila Joiosa, 1963).

L'ètimon àrab *läimûn* ja figura en els diccs. clàssics i avui encara es pronuncia així al Marroc (Lerchundi); l'àrab granadí porta, segons *PAlc.*, *lima* traduït per *lima* i per *laimóna*, i «*lima*, árbol» per *lima*; A. de Palència (1490) i A. Laguna (1555) observen que el llatí i el grec no distingeixen entre *lima* i *limón*; *lima* figura en els marroquins Ibn Batuta i Ibn Khaldun (1.ª i 2.ª meitat S. xiv) i avui és usual en el Nord d'Àfrica; altrament a Algèria *lima* és el nom de la llimona (Beaussier, Ben-Sedira). El nostre *llimona* prové, sembla, del nom d'unitat *läimûna*, de l'àrab, mentre que *läimûn* és el «nomen generis» corresponent. És sabut que l'àr. *laimûn* ve del persa, on conviuen *limû* i *limûn* (influint aquest per l'àrab); hi ha formes semblants en malai i en javanès, però falta posar en clar si no vénen de l'àrab, i se citen formes més diferents en sànscrit. Dozy, *Gloss.*, 297-8; *Suppl.* II, 563a; Devic, 46; Skeat, s. v. *lemon*.

Pel que fa a *llima* en la nostra llengua, ja l'hem vist en Eiximenis i en CROs, com a cosa valenciana; però és també de les terres de l'Ebre: Mestre i Noè el cita en la mateixa recepta tortosina dels *Còcs en sucre*, que he extractat a *CELIANDRE (Giripigues Tortosines*, 210); Moreira (*Folk. Tort.*, 499); «les coques, les típiques beneïtes benissanetanes, rodones i grans com un cofi --- portades a l'església --- perquè el capellà les beneïs --- pastades amb oli fi, esperit de *llima* i matafaluga», Bladé i Desumvila (*Benissanet*, 139); JAmades donava *llima* com a equivalent de 'llimona' a Gandesa (*Excursions* II, 289).

En el País Valencià se sent a parlar de *limes* i *llimeres* pertot (fins al punt que, simplificant, Josep Giner i March donava, com oposant-se, *llimera* valenciana, i *llimoner*, del Principat, «El Camí», 14-iv-1934). En principi havien estat dos arbres de fruits diferents, que es mantenen distints en castellà, tant a l'Argentina, com a Andalusia (la *lima* és dolça, distingia la meva muller, de Bédar, Almeria, 1944); i allà *lima* figura així ja en textos del S. xv, així com en el *Lazarillo de Tormes* (Rivad. III, 88). També es distingeixen *llima* i *llimó* a Alacant i crec a Xixona (J. G. M., 1935), però EnrValor ja ens adverteix que només a Alacant és la 'llimona dolça', mentre a Castalla *llima* és ja la llimona; i amb aquest valor ho registrem a Gandia (BDLC XII, 315), a la Ribera i l'Horta (J. G. M.); a Carlet només es coneixen *limes* i l'arbre *llimera* (J. G. M., 1935); i el mateix sentit constato directament a Nules (on el *Camí Llimero* ha pres aquest nom perquè és per allà on n'entren en la collita, 1961) i a Morella (1934); hi ha vies dites *Carrer de les Llimeres* a Morvedre i a la Vall d'Uixó; a la Vall de Gallinera m'explicaven que una Font dita *del Llimener* (sic) és «perquè hi hauria alguna *limèra*» (1962); per al nostre propòsit present és igual que aquella etimologia toponímica sigui bona o no.

DERIV.: De *llimó(na)*: *llimonada* [Belv.; «potio ex saccharo et citro composita», FebrCard.]. *Llimoner* [*DT*o. 1647], o *llimonera* men. («limon, citronnier»,